

Міністерство культури України
Державна бібліотека України для юнацтва

ПОЕЗІЯ
УКРАЇНСЬКОГО ВЕСІЛЛЯ

Бібліографічний покажчик

Київ 2016

ББК 63.521(4Укр)-534я1
П45

Поезія українського весілля : бібліогр. покажч. / [уклад. С. Настенко ; ред. : С. Чачко, В. Кучерява, Н. Лінкевич] ; Держ. б-ка України для юнацтва. – К. : [б.в.], 2016. – 29 с.

Багато молоді зараз прагне влаштувати весілля за народною традицією і давніми звичаями, та, на жаль, не знає як це зробити. Запропонований покажчик містить бібліографічні описи книг та статей з періодичних видань, які допоможуть у цьому.

Покажчик складається з трьох розділів: «Традиції українського весілля», «Атрибути традиційного українського весілля», «Весільні обрядові пісні та забави». Література частково анотована, а всередині розділів розміщена в алфавітному порядку.

Видання, позначені «*», зберігаються у фондах Державної бібліотеки України для юнацтва. В оформленні видання використано малюнки Олесі Вакуленко, за що висловлюємо вдячність автору.

Укладач С. Настенко

Редактори: С. Чачко, В. Кучерява, Н. Лінкевич

Відповідальний за випуск Г. Саприкін

© Укладач С. Настенко, 2016

© Державна бібліотека України для юнацтва, 2016

ВІД УКЛАДАЧА

Однією з найурочистіших, найбільш хвилюючих подій у житті людини є одруження. Саме весілля – велике диво, ●●●●● важливий момент не лише для наречених а і для їх родин. Весілля – велике свято для всіх: близьких і далеких, званих і незваних, для кожного, хто хоче приєднатися до вітання молодих і побажання їм щастя.

Кожен народ, нація, навіть кожна соціальна група, стосовно її сфери життя, а тим більше такої унікальної у духовному плані події, як одруження, має свої звичаї, обряди, надбані і освячені протягом життя багатьох поколінь. Жодне традиційне весілля на Україні не обходилося без пісень і танців, без чудового українського костюма, без вінків і стрічок, без барвистих рушників.

Але на початку ХХІ ст. весільний обряд дуже змінився. Ми, надивившись закордонних серіалів, трансформували традиційне весілля у якусь «модернову» акцію, не помітивши, що загубили щось своє, рідне, близьке серцю, втратили індивідуальність. Все рідше звучать на весіллях народні пісні, бо ж тих, хто їх знає, стає дедалі менше, ніхто не веде нареченої по воду, та й найголовніше дійство – розподіл весільного короваю – проходить якимось по-чужому.

І мало хто з сучасної молоді знає, що всі ці давні весільні обряди відігравали символічну роль у створенні міцної сім'ї, у якій пануватиме любов, повага, щастя і достаток.

Пращури залишили нам у спадок величезне багатство, і наш обов'язок не тільки не втратити нічого з неоціненних скарбів, а й передати їх наступним поколінням. ●

Розділ 1.

ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВЕСІЛЛЯ

У українське весілля – одне з найбільш символічних урочистостей української культури. Традицій і звичаїв у весільному обряді безліч, тому й весілля в нас тривали цілий тиждень. Нині час пік весільного сезону припадає на літо. Хоча, насправді, колись ніхто влітку не виходив заміж: раніше не було коли святкувати, адже було багато роботи і в полі, й на городі. Раніше сезон весіль традиційно припадав на осінь, коли роботи на полях завершувались.

«Покров, Покровонько, завинь мою головоньку чепцем, вінцем чи онучею, бо вже дівкою надокучило» – такі дівочі шепотіння летіли-розліталися по всьому Поділля. «Свята мати, Покровонько, накрій головоньку, хоч ганчіркою, аби не зосталась дівкою», – лунало на Слобожанщині. Голоси всіх українських дівчат, котрі були вже «на порі», восени зливалися у велике примовляння, адже від Покрови (14 жовтня) до Пилипівського посту (14 листопада) всюди справляли весілля.

Весілля – це своєрідна народна вистава, яка супроводжувалася різними обрядами, іграми і співами. За словами М. Рильського, «...старовинний весільний обряд – це створена віками і глибока за своїм змістом народна драма, у якій є зерно дорогоцінної поетичної традиції».

Саме на весіллі через ритуальні діяства закладалися основи благополуччя нової родини, здоров'я майбутніх дітей. І засвідчував те не штамп у паспорті, а обітниця перед Богом у храмі та перед людьми під час тривалого свята, яке супроводжувалось безліччю обрядів, пісень, танців і побажань.

Пишний український весільний обряд ще добре зберігається в пам'яті старших людей, однак усе менше чути на весіллях традиційних пісень, дедалі частіше замість старости весіллям

керують наймані люди за гроші. Однак, попри пропаганду «вільного кохання» й громадянських шлюбів, весілля для більшості українців залишається бажаним ритуалом, а для декого й таїнством.

Українське традиційне весілля має чотири регіональні типи: центральний (із слобожанським і подільським підтипами), поліський, карпатський та південний. Регіональні відмінності простежуються в комплексі звичаїв, народних вірувань, уявлень про забезпечення щасливого шлюбу молодят, у формі весільних атрибутів, обрядового хліба, у весільній термінології та ін. Українське весілля дуже багате обрядовим фольклором, як вербальним, так і, особливо, пісенним. Жіночий хор (дружки, свахи) супроводжував і пояснював всі найважливіші моменти весільного обряду.

Протягом століть сценарій весільного обрядодійства, маючи чимало місцевих особливостей, в основі своїй лишався незмінним, з чітко визначеною послідовністю дій, кожна з яких була важливою.

Залежно від місцевої традиції, тривалість весілля була різною. Наприклад, на Полтавщині воно тривало цілий тиждень («од середи до середи, хоч на призьбі сиди»), на Гуцульщині – п'ять днів.

Традиційний український обряд весілля умовно поділяється на три цикли: передвесільний, власне весільний і післявесільний.

До передвесільного циклу належать обряди, пов'язані з досягненням згоди молодих і їх родин на шлюб: запити, сватання, оглядини, заручини. Післявесільні обряди повинні були зміцнити зв'язок між родинами молодих і полегшити призвичаєння молодої в чужому домі: пропій, калачини (Гуцульщина) або розхідний борщ. Молодий купував калачі й напої, кликав весільних батьків та інших гостей, щоб запити своє господарювання. Цей останній акорд весілля відбувався зі співами і танцями.

Сьогодні зі всього розмаїття весільних обрядів та звичаїв більшість із нас знає лише сватання. Однак уявлення про традиції цього стародавнього весільного обряду доволі розмиті. А от про розглядини, заручини, бгання короваю та дівич-вечір нині мало хто й чув, не кажучи вже про традиції, пов'язані з цими подіями. ●

***1. Благослови, мати, на рушничок стати...** // Українська родина: родинний і громадський побут / упоряд. Л. Орел. – К. : Вид-во ім. О. Теліги, 2000. – С. 157–222.

Описано весільні звичаї, атрибути та обрядові пісні різних регіонів України.

2. Борисенко В. К. Українське весілля. Традиції і сучасність : монографія / В. К. Борисенко. – К. : Стилос, 2010. – 136 с.

На основі багаторічного дослідження весільної обрядовості українців автор висвітлює структуру традиційного обряду з локальними варіантами. Особливу увагу приділено кращим традиціям організації весіль, символіці різних регіонів України.

3. Босик З. Весілля в селі Пінчуки Васильківського району Київської області / записала Зоя Босик. – К. : Поліграф-Консалтинг, 2003. – 104 с. : іл.

***4. Босик З.** Традиційне весілля Київщини / Зоя Босик // Укр. культура. – 2008. – № 10. – С. 40–42.

5. Василечко Л. Таїна весільного обряду / Любомира Василечко. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2006. – 127 с.

У книзі висвітлено український весільний обряд, характерний для Східної Бойківщини.

***6. Весілля** // Позаклас. час. – 2008. – № 8. – С. 127–130.

***7. Весілля від Карпат до Поділля** // Позаклас. час. – 2012. – № 15–16. – С. 109 – 111.

Подано сценарій проведення весілля на Закарпатті.

***8. Весілля в українській фольклорній традиції //** Шк. б-ка. – 2008. – № 11. – С. 129–143.

Описано обряди оглядин, заручин та сватання.

9. Весільна обрядовість у часі і просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Одеські етнографічні читання» / [редкол. : В. К. Борисенко та ін.]. – Одеса : ОМД, 2010. – 381 с.

***10. Весільний обряд на Покутті //** Позаклас. час. – 2008. – № 8. – С. 131–134.

Подано весільний обряд, записаний в с. Лісний Хлібичин Коломийського району.

11. Гаврошук А. Подільське весілля на Дністрі (20-ті роки ХХ ст.) / А. Гаврошук // Основи народознавства : навч. посіб. / уклад : І. Терешко, В. Гончарук ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Вид. 2-ге без змін. – Умань : Сочінський, 2014. – С. 208–228.

12. Гайова Є. Лемківське весілля / Є. Гайова // Нар. творчість та етнологія. – 2008. – № 1. – С. 80–88.

13. Герасимчук М. Весільний обряд / М. Герасимчук. – К. : Вадим Карпенко, 2012. – 48 с.

Українська весільна обрядовість на прикладі весільного обряду села Мочулище на Поліссі.

14. Данилевська Н. Просили батько, просили мати : пам'ятка для наречених / Н. Данилевська, М. Ткач. – К. : Поліграф-Консалтинг, 2005. – 32 с. : іл.

У короткій формі висвітлюються основні частини українського традиційного весілля, пояснюється суть найважливіших обрядових дійств, весільних чинів та атрибутів.

15. Жубіль-Книш Г. Сучасне весілля по-українськи / Г. Жубіль-Книш, Р. Жубіль. – Дрогобич : Просвіта, 2008. – 140 с.

16. Захарук З. Фольклорні традиції села за дібровою: календарно-обрядова та родинно-побутова поезія й весільний обряд села Задубрівці на Покутті / З. Захарук. – Снятин : ПрутПринт, 2006. – 76 с. – (Скарби отчої землі).

***17. Кирчів Р.** Весільна обрядовість / Р. Кирчів // Етнографія України : навч. посіб. / за ред. С. А. Макарчука. – Вид. 2-ге, перероб. та допов. – Львів : Світ, 2004. – С. 364–370.

18. Кожолянко Г. Традиції громадянського шлюбу на Буковині / Г. Кожолянко // Берегиня. – 2011. – № 1. – С. 43–58.

19. Козяр С. Весільні звичаї та обряди / С. Козяр // Українська родинна обрядовість. Віхи людської долі: весілля, похорон / Світлана Козяр. – Хмельницький, 2000. – С. 3–61.

Розкривається суть, символіка весільних атрибутів та обрядодій, наводяться пісенні зразки.

20. Кондратович О. Українські звичаї : Народини. Коса ж моя... / О. Кондратович. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 239 с.

Весільні обряди, пов'язані з косою: розчісування, покривання, відрізання, пов'язування хустки.

21. Круглик Н. А. Весілля від А до Я : звичаї, конкурси та багато іншого / Н. А. Круглик. – Харків : Кн. клуб «Клуб сімейн. дозвілля», 2006. – 239 с.

***22. Круковська В.** Українське весілля : в 2 ч. / Володимира Круковська. – Львів : Євросвіт, 2005–2010.

Ч. 1. – 2005. – 92 с.

Ч. 2. – 2010. – 120 с.

Книги знайомлять з традиціями та обрядами проведення українського весілля в регіонах України, пов'язаними з народними повір'ями та звичаями. Доповнено весільними співанками.

***23. Лабович Л.** Народне весілля Північного Підляшшя / Людмила Лабович // Берегиня. – 2007. – № 4. – С. 3–16.

24. Логінова Т. О. Проблема цілісності художнього образу в драматургічній першооснові обряду / Т. О. Логінова // Культура України. Мистецтвознавство. – 2000. – Вип. 6. – С. 239–246.

Розглянуто структуру традиційного українського весільного обряду, який відображає побутову й соціальну дійсність. Для аналізу окремих етапів обрядодій використано весільні пісні, створено цілісну модель весільної драми

***25. Лозко Г.** Весільна обрядовість / Г. Лозко // Українське народознавство / Галина Лозко. – Вид. 3-тє, допов. і перероб. – К. : АртЕк, 2006. – С. 393–399.

26. Магрицька І. В. Весільний обряд на Східній Слобожанщині : навч. посіб. / І. В. Магрицька. – Луганськ : Резніков В. С., 2011. – 44 с.

***27. Малихін А.** Народнo-педагогічні традиції українського весілля / А. Малихін, В. Ткач // Рідна шк. – 2009. – № 10. – С. 57–68.

Розглянуто весільний обряд в Україні як систему обрядових дій, пов'язаних з певними дійовими особами та предметами. Розкрито естетично-виховну роль весільних обрядів.

28. Марчук З. В. Українське весілля: генеалогія обряду / З. В. Марчук ; Поділ.-Волин. народознав. центр. – Рівне : Волин. обереги, 2004. – 84 с.

На підставі фольклорного матеріалу (текстів весільних пісень, усних оповідань на тему весільних звичаїв) розглянуто особливості походження та розвитку весільного обряду.

29. Матушенко В. Б. Аналіз сучасного стану української весільної обрядовості / В. Б. Матушенко // Культура і сучасність. – 2010. – № 1. – С. 64–67.

30. Матушенко В. Б. Сучасне весілля в контексті української обрядової культури : монографія / В. Б. Матушенко. – К. : Стилос, 2009. – 198 с.

Розкрито особливості української весільної обрядовості, ритуально-обрядове значення весільної символіки. Увагу приділено шляхам відродження та ретрансляції традиційної весільної обрядовості в сучасній Україні.

31. Матушенко В. Б. Український народний весільний обряд як феномен національної культури (Культурологічний аспект) / В. Б. Матушенко // Вісн. Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. – 2005. – № 1. – С. 47–52.

32. Маховська С. Весільні традиції українсько-російського порубіжжя: (за матеріалами польових досліджень сіл Луганської області) / С. Маховська // Нар. творчість та етнологія. – 2011. – № 1. – С. 99–105.

***33. На весільний рушник** // Позаклас. час. – 2012. – № 15–16. – С. 106–108.

Подано сценарій проведення сучасного весілля.

***34. На городі – зілля, а в хаті – весілля** // Українська родина. Обряди і традиції : до 200-ліття від дня народж. Т. Г. Шевченка / упоряд. Л. Орел. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 2015. – С. 126–217.

У розділі подано описи традиційного весільного обряду на Черкащині, Уманщині, Тернопільщині та Південній Одещині.

35. Олійник Н. П. Традиційне весілля села Гетьманівки Шевченківського району на Харківщині / Н. П. Олійник // Переяславская рада: её историческое значение и перспективы развития восточнославянской цивилизации : VII Междунар. науч.-практ. конф., 19-20 дек. 2012 г. : сб. науч. тр. / ред. : А. Г. Романовский, Ю. И. Панфилов. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2013. – Ч. 2. – С. 196–200.

***36. Орел Л.** Поезія українського весілля : етнограф. нарис / Л. Орел, Л. Громова. – К. : Агенція Стандарт, 2009. – 104 с.

Подано узагальнений образ традиційного українського весілля, яке в багатьох регіонах України побутувало ще в середині ХХ ст.

***37. Пістун Т.** «На весіллі як годиться весь люд файно веселиться...». Традиційне весілля українців / Тамара Пістун. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2015. – 128 с.

У виданні детально описано весілля, весільні атрибути і прикмети. Наведено приклади весільних пісень, коломийок, приспівок та сценарій обрядової вистави.

***38. Романич Н.** Українське весілля від давнини до сьогодення. Весілля – один з провідних жанрів родинно-обрядової творчості / Наталія Романич // Укр. мова і літ. в шк. України. – 2015. – № 6. – С. 44–48.

39. Сивачук Н. П. Уманське весілля : навч. посіб. / Н. П. Сивачук ; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань : Алмі, 2007. – 200 с. : іл.

Відтворено старовинний весільний обряд Уманщини. Особливу увагу приділено пісням, що супроводжують весільний обряд.

***40. Сім'я і родинна обрядовість** // Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів / В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін. – К. : Либідь, 1991. – С. 141–162.

41. Скиба О. В. Весільна обрядовість Східної Слобожанщини: сучасна інтерпретація : монографія / О. В. Скиба ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка». – Луганськ, 2011. – 129 с.

Розглянуто специфіку весільної обрядовості Східної Слобожанщини. Визначено тенденції набуття весіллям європейського стилю, проникнення його елементів до структури традиційного українського обряду.

42. Скляренко В. М. Шлюбно-весільні звичаї / В. М. Скляренко // Українські традиції і звичаї / В. М. Скляренко. – Харків : Бібколектор, 2015. – С. 197–239.

43. Скуратівський В. Романтичний слід куниці (Етнографічні висліди про традиційне сватання в Україні) / В. Скуратівський // Берегиня. – 2005. – № 3. – С. 33–44.

***44. Степуленко Д. В.** Подільське весілля / Д. В. Степуленко // Позаклас. час. – 2009. – № 15–16. – С. 74–78.

45. Традиційне весілля українців: унікальні записи кінця XIX – 20–40-х років XX століття / упоряд., передм. та прим. В. Борисенко. – К. : Стилос, 2012. – 192 с.

У виданні зібрані унікальні архівні записи традиційного українського весілля з Підляшшя, Вінниччини, Чернігівщини, Волині.

46. Царик Л. «За руки взялися, серцями злилися»: весільний обряд у селах Згурівського району Київської області / Л. Царик // Наша Берегиня. – 2013. – № 2. – С. 15–17.

47. Чумарна М. Тройдерезо : обряд хрещення, весільний та поховальний обряди українців / М. Чумарна. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2008. – 104 с. – (Золоте руно).

48. Шевчук Г. В. Сестринівське весілля: записи обрядів, звичаїв, весільних пісень / Г. В. Шевчук, Л. Г. Левчук, К. В. Нікітченко (Шевчук). – К. : [Омега-Л], 2008. – 77 с.

Описано весільний обряд з його особливостями, що проводився в селі Сестринівка Вінницької області.

***49. Шлюбно-весільні звичаї** // Українознавство : посібник / уклад. : В. Я. Мацюк, В. Г. Пугач. – К. : Зодіак – ЕКО, 1994. – С. 223–239.

50. Щербань О. Весільний обряд села Велика Павлівка (Полтавщина, Україна) / О. Щербань, Г. Яреха // Берегиня. – 2008. – № 3. – С. 31–68.

51. Щербань О. Весільний обряд у с. Великі Будища / О. Щербань // Берегиня. – 2009. – № 2. – С. 5–33.

Наведено опис весільного обряду, що побутує в с. Великі Будища на Полтавщині.

***52. Щокіна М.** Подільське весілля. Шлюб двох часів /
Мирослава Щокіна // Міжнар. туризм. – 2008. – № 6. – С. 148–153.

Про подільське весілля організоване в рамках проекту «Майстерня українського традиційного весілля».

Розділ 2

АТРИБУТИ ТРАДИЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЕСІЛЛЯ

Весілля – це театралізоване дійство, у якому немає нічого зайвого, все має свій зміст та символічне значення.

..... **Рушник** на весіллі – це більше, ніж своєрідна декорація, що прикрашала стіни і учасників свята. Для кожної дійової особи дівчина вишивала свій рушник, а тому їх було багато.

*А в коморі сволок,
На ньому рушничків сорок,
біжить, внесіть
Та боярів прикрасьте.*

Навіть найбідніша дівчина прагнула їх вишити якомога більше, щоб весілля було гарним. Малюнки для рушників робили самостійно, чужі не копіювали. І полотно для них ткали найкраще, а потім прикрашали кольоровими нитками.

*Ой ластівка купалася,
Край бережка сушилася.
Край бережка сушилася,
Дівка Маруся журилася.
Ой ще рушників не подбала,
А вже Іванка сподобала.
Ой ще рушників не зробила,
А вже Іванка любила.*

Загалом молодій потрібно було пошити близько 20 рушників. Така кількість рушників мала бути навіть у незаможній сім'ї. За можливістю їх готували набагато більше. ●

53. Андрушко Л. «А хто ж теє відерце дістане...» : рушник у весільній обрядовості українців / Л. Андрушко // Берегиня. – 2001. – № 1. – С. 30–38.

54. Андрушко Л. Рушник у весільній обрядовості українців / Л. Андрушко // Берегиня. – 2000. – № 1. – С. 3–12.

***55. Антонова Є. І.** На весілля з рушниками (традиції і сучасність) / Є. І. Антонова. – Донецьк : Донбас, 2011. – 144 с.

Автор розповідає про традиції і звичаї українського народу в минулому і сьогодні, описує весілля як найурочистіше свято в житті людини та події, пов'язані з ним, висвітлює роль рушника як неодмінного атрибута весільного обряду.

56. Беляєва Т. М. Запрошуємо на весілля: рушник у побуті весільного дійства на Україні / Т. М. Беляєва, Л. Т. Войтенко, О. О. Кривова. – Запоріжжя : Дике Поле, 2002. – 48 с. : іл.

Збірка містить загальну інформацію про весільне дійство та детально розповідає про особливе місце рушника під час цього свята.

57. Запорожець О. Хай стелиться доля рушником... / О. Запорожець // Наша Берегиня. – 2013. – № 1. – С. 27–31.

58. Кара-Васильєва Т. Українська вишивка / Тетяна Кара-Васильєва, Алла Чорноморець. – К. : Либідь, 2002. – 160 с.

***59. Лупій Т.** Семантика рушників у весільній, поховальній та поминальній обрядовості (за матеріалами Західного Полісся) / Тетяна Лупій // Берегиня. – 2000. – № 3. – С. 5–16.

***60. На весільному рушничку стояли** // Позаклас. час. – 2008. – № 8. – С. 138.

Рушник в обрядовому весільному дійстві.

61. Наніашвілі І. М. Українська вишивка. Рушники. Вишиванки. Обереги. Вишиваємо хрестиком та гладдю / І. М. Наніашвілі. – Харків : Кн. клуб «Клуб сімейн. дозвілля», 2012. – 192 с.

62. Пашенко Т. І. «Це нитки, це голки, не заручені пальці в наперстках»: проект весільного рушника / Т. І. Пашенко // Труд. навчання в шк. – 2011. – № 11. – С. 19–28.

63. Чумарна М. І. Вишивання долі. Символіка і техніка шитва / М. І. Чумарна. – Львів : Апріорі, 2009. – 88 с.

64. Яковлева О. Рушник як символ у когнітивній моделі світу праукраїнців / О. Яковлева // Нар. творчість та етнологія. – 2006. – № 3. – С. 30–35.

Висвітлено уявлення давніх українців про рушник, котрий був обов'язковим атрибутом трьох обрядів сімейного циклу: хрестин, весілля, похорон.

Коровай. Випікання весільного короваю супроводжувалося спеціальними ритуалами і було важливою частиною весільного обряду. Увесь процес – від замішування тіста до випікання короваю – супроводжувався спеціальними піснями.

Ой Галина мати

Та по вулиці ходить,

Та сусідів своїх просить:

– Ой ви, сусідоньки, мої голубоньки,

Та ходіть же ви до мене

Та до мого дитяти

Хорошенько коровай бгати.

З випіканням короваю пов'язано безліч правил. Він був обов'язковим при першому шлюбі, вдовам і вдівцям короваю не випікали. До «весільної хати» збираються вранці коровайниці.

Кожна з них повинна бути щасливою в шлюбі і мати дітей. Вдів, розлучених і неплідних жінок ніколи не запрошували у коровайниці, бо їхні негаразди можуть перейти у коровай.

Весільна мати пов'язує коровайницям нові фартухи і розпочинається дійство.

*Благослови Боже
І татку, і мати,
Своєму дитяті
Коровай розчиняти.*

З випіканням короваю пов'язана низка прикмет. Наприклад, якщо він репне, то молодим не судилося жити в парі, пригорить – зять чи невістка матимуть важку вдачу, погано зійшло тісто – молоді житимуть у злиднях і т. п. Тому коровайниці ставилися дуже відповідально до процесу випікання короваю.

Крім короваю, випікали шишки, якими обдаровували всіх гостей – символ родючості. Як весільні ритуальні атрибути випікалися й калачі та різної форми печиво (у вигляді корівок, коників, півників тощо).

***65. Весільний коровай** // Позаклас. час. – 2008. – № 8. – С. 139.

Описано обряд приготування, випікання та розподілу короваю.

66. Войтюк Л. Коровайний обряд на Поліссі / Л. Войтюк // Нар. творчість та етнологія. – 2004. – № 3. – С. 107–112.

Проаналізовано коровайний обряд на Поліссі кінця XIX – першої половини XX ст., досліджено його обрядові функції, визначено спільні риси й регіональні особливості у процесі виготовлення та розподілу короваю.

67. Войтюк Л. Функціональне значення поліського весільного печива / Л. Войтюк // Нар. творчість та етнологія. – 2004. – № 6. – С. 98–102.

Розкрито основні ритуальні призначення весільного печива, що відіграло роль подарунка від молодих. Висвітлено особливості його виготовлення.

68. Данилевська Н. Хліб у родинних обрядах: весілля / Н. Данилевська // Хліб наш насущний. Використання хліба в українських обрядах і звичаях / упоряд. : М. Ткач, Н. Данилевська. – К. : Укр. центр духовної культури, 2003. – С. 177–210.

69. Маховська С. Символіка ритуального хліба (на матеріалах коровайного обряду на Поділлі) / С. Маховська // Мандрівець. – 2010. – № 1. – С. 51–56.

***70. Самченко Н.** Коровай в українських традиціях, звичаях та обрядах / Надія Самченко // Профтехосвіта. – 2013. – № 7. – С. 51–54.

Описано один з найпоширеніших весільних обрядів – «бгання короваю».

71. Скоряк А. Коровай як один із невід’ємних атрибутів українського весілля (за матеріалами «Студій...» Х. Вовка та народного опитування) / Анна Скоряк // Берегиня. – 2010. – № 2. – С. 33–36.

У статті розглядається приготування та призначення обрядового короваю – головного символу традиційного українського весілля.

Гільце. Напередодні весілля, на дівич-вечорі подруги нареченої починали виготовляти важливий весільний атрибут – весільне гільце, що символізувало молодість та красу.

*Ой дайте нам гільця,
Дайте нам барвінку,
Дайте нам калини,
Щоб ми гільце звили.*

Так називається невеличке молоде деревце, або, точніше, велика гілка. Найчастіше для весільного гільця обиралася ялина або сосна (зимою), вишня, яблуня, груша (влітку). Кожен пагін гільця прикрашався квітами, пучечками вівса, калини, горобини, кольоровими стрічками. У деяких районах гільце ставили в хліб або в коровай. А в інших, переважно на півдні, гільце обвивають тістом і запікають у печі, а вже потім прикрашають. Протягом усього весілля гільце, що символізує дівочу красу, стоїть на столі. Після весілля гільце розламували, роздавали друзкам, закидали на горище або на дах хати.

Разом з гільцем виготовлялися вінки для наречених. У давнину вінок для нареченої робили з воску, додаючи пир'я, пізніше – з парафіну, тканини, паперу. До сьогодні в окремих районах Західної України, де дуже поширений барвінковий обряд, жінки виготовляють вінки для молодих з барвінку:

*Несем зілля-барвіночок
На Оксанин віночок,
Та й на її головоньку
На суботу до шлюбоньку.*

72. Білякович Л. М. Художні особливості та оберегова роль українського народного весільного вінка / Л. М. Білякович, О. Ю. Козирева // Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр. / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. – К. : Міленіум, 2011. – Вип. 20. – С. 202–208.

73. Бойко О. Весільний обряд: вінок з барвінку / О. Бойко // Наша Берегиня. – 2012. – № 3. – С. 39–40.

74. Вовк І. «Весільне дерево», «вінці» та «коровай» як атрибути українського весільного обряду / І. Вовк // Історія релігій в Україні : наук. щоріч. / Львів, від-ня Ін-ту укр. археографії та джерелозн. ім. Грушевського НАН України. – Львів : Логос, 2014. – Кн. 2. – С. 607–619.

***75. Коцан В.** Традиційне весільне вбрання Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ ст. / Василь Коцан // Народознав. зошити. – 2015. – № 2. – С. 402–413.

Проаналізовано основні складові вбрання наречених на традиційному народному весіллі Закарпаття.

***76. Несен І.** Деревце у весільній обрядовості Київського Полісся / Ірина Несен // Київ. старовина. – 2003. – № 6. – С. 107–114.

***77. Немец В.** Структурні елементи дівич-вечора у традиційному весіллі Волині та Полісся (друга пол. ХІХ – пер. пол. ХХ ст.) / Віктор Немец // Народознав. зошити. – 2015. – № 2. – С. 414–418.

Розглядаються атрибути дівич-вечора, обрядові акти та їх виконавці.

78. Українське весільне вбрання // Позаклас. час. – 2012. – № 15/16. – С. 104–105.

79. Шевченко В. Символіка весільного гільця / Вікторія Шевченко // Нар. творчість та етнологія. – 1996. – № 5–6. – С. 82–85.

Розділ 3

ВЕСІЛЬНІ ОБРЯДОВІ ПІСНІ ТА ЗАБАВИ

У весільному обряді поєднуються поетичне слово, музика і драматична дія. Окрасою весілля є численні пісні, .. . створені протягом віків нашими талановитими жінками. Пісні, пов'язані з такими весільними атрибутами й ритуалами (благословення батьків, виряджання до шлюбу, коровай, гільце, рушник, скриня), подібні у багатьох областях України. Весільні пісні пояснюють їхній зміст і значення, прославляють молодих та їхніх батьків.

Українських весільних пісень налічується понад 1500. Їх умовно можна поділити на кілька тематичних груп:

Пісні, що пояснюють дії весільної драми (жалі батьків за дочкою, молодою за ріднею, домівкою, дивуванням):

*Поспішила моя мати
Заручини пити,
Ось побачиш, моя мати,
Як без мене жити.*

Пісні з проханням до Бога і святих дати молодим добру долю:

*Многая літа,
Многая літа,
Многая літа, многая.
Сотвори, Господи,
Многая, многая літа.*

Пісні-величання молодих та їх родичів:

*Темного лугу калина,
Чесного роду дитина,
З чесного двору вийшла,
Та в чесний й увійшла.
Нічого дивувати –
Така в неї була й мати.*

Пісні про невпевненість у майбутті, про лиху свекруху, нелюбого чоловіка, про гірку жіночу долю:

Та прощай, прощай,

Марусенько, сестро наша...

До чужої родиньки треба вже звикати...

Жартівливі, кепкувальні та сороміцькі пісні відносять до необрядових. На весіллі співали багато найрізноманітніших пісень про кохання, про сімейне життя.

Обрядові весільні пісні виконували, як правило, жінки. Упродовж весілля між гостями від молодої та молодого відбувалися постійні змагання, «передирки», пісенні «діалоги».

Більшість обрядових пісень мають яскраво виражений ліричний характер. На традиційному українському весіллі обов'язково є «музика» (невеликий оркестр чи ансамбль), що бере участь у переходах і переїздах молодих, виграє до танцю, акомпанує співові. ●

80. Весілля та весільні пісні // Український обрядовий фольклор західних земель. Регіональна музична антологія: Бессарабія, Бойківщина, Буковина, Волинь, Галичина, Гуцульщина, Закарпаття, Лемківщина, Підляшшя, Поділля, Полісся, Покуття, Холмщина / уклад. і авт. вступ. ст. А. Іваницький. – Вінниця : Нова кн., 2012. – С. 376–488.

Подано весільні пісні з нотами.

81. Весільна обрядова пісенність Луганщини : навч. посіб.-хрестоматія / [уклад. Н. Ю. Калина] ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка». – Луганськ, 2010. – 112 с.

82. Весільні пісні / упоряд., авт. вступ. ст. та приміт. М. М. Шубравська. – К. : Дніпро, 1988. – 476 с.

До збірника ввійшли кращі зразки українських весільних обрядових пісень, записаних у різних регіонах України.

***83. Весільні пісні** // Позаклас. час. – 2008. – № 8. – С. 143–147.

Видання містить повні тексти весільних пісень з нотами: «Червона калина», «Плавай, плавай, шуко-рибо», «Ой звили ж бо ми», «Ой дайте нам, дайте» та інші.

84. Весільні пісні // Традиційні українські обряди та звичаї (весілля, хрестини, гаївки) / упоряд. : Ганна Жибак, Роман Хімей. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. – С. 59–86.

Подано весільні пісні з нотами.

***85. Вінкоплетення та інші обряди у весільних піснях** / П. Гаврилів, С. Гаврилів, Б. Гриновський, Я. Гриновський. – Львів : Гал. видавн. спілка, 2013. – 536 с.

У виданні описано весільні звичаї та пісні, розповсюдженні у південній частині Тернопільської області та на Львівщині.

***86. Гей, забава, забава...** // Позаклас. час. – 2012. – № 15–16. – С. 116.

Подано опис оригінальних конкурсів та забав, що можуть бути використані на весіллі.

87. Єфремова Л. О. Наспиви українських весільних пісень : монографія / Л. О. Єфремова. – К. : Наук. думка, 2006. – 191 с.

88. З фольклорної криниці Франкового села: народні пісні, перекази, спогади / записи О. Ошуркевича. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 166 с.

У книзі представлені українські пісні, у т. ч. весільні.

89. Клочко О. П. Весільні пісні Харківщини / О. П. Клочко. – Харків : ХНАДУ, 2004. – 108 с. : фотоіл.

Книга містить зібрання українських весільних пісень, поширених у Харківській області, зокрема в селищах Балки, Берестовеньки, Петрівка.

90. Козяр С. Весільні пісні Поділля / С. Козяр // Нар. творчість та етнологія. – 2002. – № 3. – С. 96–101.

91. Курочкін О. Весільне рядження – «Циганщина» / О. Курочкін // Берегиня. – 2009. – № 1. – С. 5–17.

92. Курочкін О. Весільний звичай – «Удавана наречена» і його семантичні інтерпретації / О. Курочкін // Ун-т. – 2012. – № 2. – С. 5–12.

93. Курочкін О. Мій плуг не оре, цілини не бере... : весільна еротична гра «Забивання кілка» / О. Курочкін // Берегиня. – 2005. – № 3. – С. 45–52.

94. Курочкін О. В. Еротичні весільні ігри українців / О. В. Курочкін // Берегиня. – 2004. – № 1. – С. 27–38.

95. Маховська С. Про розважальні весільні пісні Поділля / С. Маховська // Нар. творчість та етнологія. – 2003. – № 5/6. – С. 104–109.

***96. Молода з молодим у щасливім цвіті... // Позаклас. час. – 2012. – № 15–16. – С. 100–103.**

Подано фрагменти обрядів та весільні пісні.

97. 1200 кращих українських народних пісень / [уклад. Л. В. Аксьонова ; ред. Ю. В. Жиронкіна]. – Донецьк : БАО, 2011. – 703 с.

До книги увійшли: веснянки, дитячі та колискові пісні, народні романси, купальські, весільні пісні та ін.

98. Струпківське весілля // Традиційні українські обряди та звичаї (весілля, хрестини, гаївки) / упоряд. : Ганна Жибак, Роман Хімей. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. – С. 7–58.

Пісні з нотами, обряд весілля, записаний у с. Струпків Івано-Франківської області.

***99. Танцюра Г.** Весілля в селі Зятківцях / Г. Т. Танцюра ; [упоряд., передм., примітки М. К. Дмитренка]. – К. : Ред. часоп. «Народознавство», 1998. – 404 с.

Книга вміщує понад 800 пісень, опис весілля за етапами, майже півтори сотні танцювальних мелодій, народні ігри.

100. Українські сороміцькі пісні / упоряд., передм., прим. М. М. Красикова. – Харків : Фоліо, 2003. – 287 с. – (Перлини української культури).

До збірки увійшли сороміцькі пісні та приспівки, у яких відбилися вдача, неповторний гумор, світогляд, образне мислення та побут українського народу.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Аксьонова Л. В. 97
Андрушко Л. 53, 54
Антонova Є. І. 55
Артюх Л. Ф. 40
Беляєва Т. М. 56
Білякович Л. М. 72
Бойко О. 73
Борисенко В. 45
Борисенко В. К. 2, 9
Босик З. 3,4
Василечко Л. 5
Вовк І. 74
Войтенко Л. Т. 56
Войтюк Л. 66, 67
Гаврилів П. 85
Гаврилів С. 85
Гаврошук А. 11
Гайова Є. 12
Герасимчук М. 13
Гончарук В. 11
Горленко В. Ф. 40
Гриновський Б. 85
Гриновський Я. 85
Громова Л. 36
Данилевська Н. 14, 68
Дмитренко М. К. 99
Єфремова Л. О. 87
Жибак Г. 84, 98
Жиронкіна Ю. В. 97
Жубіль Р. 15
Жубіль-Книш Г. 15
Запорожець О. 57
Захарук З. 16
Іваницький А. 80
Калина Н. Ю. 81
Кара-Васильєва Т. 58
Кирчів Р. 17
Клочко О. П. 89
Кожолянко Г. 18
Козирева О. Ю. 72
Козяр С. 19, 90
Кондратович О. 20
Коцан В. 75
Красиков М. М. 100
Кривова О. О. 56
Круглик Н. А. 21
Круковська В. 22
Куручкін О. 91, 92, 93
Куручкін О. В. 94
Лабович Л. 23
Левчук Л. Г. 48
Логінова Т. О. 24
Лозко Г. 25
Лупій Т. 59
Магрицька І. В. 26
Макарчук С. А. 17
Малихін А. 27
Марчук З. В. 28
Матушенко В. Б. 29, 30, 31
Маховська С. 32, 69, 95

- Мацюк В. Я. 49
Наніашвілі І. М. 61
Наулко В. І. 40
Несен І. 76
Немець В. 77
Нікітченко (Шевчук) К. В. 48
Олійник Н. П. 35
Орел Л. 1, 34, 36
Ошуркевич О. 88
Панфилов Ю. И. 35
Пащенко Т. І. 62
Пістун Т. 37
Пугач В. Г. 49
Романич Н. 38
Романовский А. Г. 35
Самченко Н. 70
Сивачук Н. П. 39
Скиба О. В. 41
Скляренко В. М. 42
Скоряк А. 71
Скуратівський В. 43
Степуленко Д. В. 44
Танцюра Г. 99
Терешко І. 11
Ткач В. 27
Ткач М. 14, 68
Хімей Р. 84, 98
Царик Л. 46
Чорноморець А. 58
Чумарина М. І. 63
Чумарна М. 47
Шевченко В. 79
Шевчук Г. В. 48
Шубравська М. М. 82
Щербань О. 50, 51
Щокіна М. 52
Яковлева О. 64
Яреха Г. 50

ЗМІСТ

Від укладача	3
Розділ 1. Традиції українського весілля	4
Розділ 2. Атрибути традиційного українського весілля	15
Розділ 3. Весільні обрядові пісні та забави	22
Іменний покажчик	27

Науково-виробниче видання

Поезія українського весілля

Бібліографічний покажчик

Укладач Світлана Миколаївна Настенко

Комп'ютерна верстка І. Болесевич

Підписано до друку 27.07. 2016 Зам. № 234. 29 стор. Тираж 60 пр.
Просп. Перемоги, 60, м. Київ, 03057
<http://www.4uth.gov.ua>
E-mail:metoda2007@rambler.ru